

16 . Câmpulung | Comuna: Municipiul Câmpulung | Județ: Argeș | Punct: Castrul roman de la Câmpulung – „Jidova” | Anul: 2023

Anul: 2023

Cod RAN: 13506.02

Perioade: Antichitate

Epoci: Epoca romană timpurie

Tipuri sit: structură de cult/religioasă

Autori: Ion Dumitrescu, Florian Matei-Popescu, Constantin Petolescu, Mădălina Sava-Moise

Instituții: Muzeul Județean Argeș, Pitești, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Muzeul Județean Argeș, Pitești

Nr. autorizatie: 48

Data autorizatiei: 2023-04-05

Raport de cercetare arheologică de la Câmpulung, cartier Pescăreasa, jud. Argeș, Punct: Castrul roman de la Câmpulung – „Jidova”

Rezumat

În cadrul sezonului arheologic din 2023, am reluat săpăturile, extinzând zona situată la est de clădirea praetorium (Sp II) până la turnul curtinei. Astfel, am reușit să identificăm limitele via sagularis în direcția aceluși turn. În fața turnului, conectându-l cu via sagularis, se afla o stradă îngustă de 2,35 m lățime.

Sub agger am descoperit un alt gropan de stâlp (nr. 5), parte dintr-un rând de astfel de gropi deja observate între încăperile cu sistem de hipocaust, situate la est de clădirea praetorium, și zidul estic al fortului. Din păcate, încă nu avem o explicație clară pentru aceste caracteristici.

Raport

În campania 2023, la Câmpulung – „Jidova” s-au continuat cercetările arheologice în latus praetorii sinistrum. Săpăturile arheologice demarate în anul 2015 și au avut ca obiectiv principal înțelegerea topografiei și stabilirea cronologiei clădirilor de piatră din acest sector. După cum am subliniat și în rapoartele de cercetare arheologică din anii precedenți (2010-2021)[1], exceptând praetorium-ul, toate celelalte clădirile se aliniază la via principalis și respectiv via quintana. Clădirea praetorium-ului are frontul sudic retras cu 1,75 m față de via principalis și pare a suprapune/bloca via quintana. Totodată, suprafața dintre praetorium și zidul estic de incintă nu fusese cercetată arheologic. Cu scopul de a clarifica situația praetorium-ului, dar și de a avea o imagine completă a topografiei zonei centrale a castrului de la Câmpulung – „Jidova”, în anul 2015 în spațiul cuprins între zidul estic al praetorium-ului (clădirea comandantului) și zidul de incintă al castrului s-a deschis Sp. II. Suprafața a intersectat traseele secțiunilor I, H și D, trasate de Emilian Popescu cu scopul de a identifica edificiile din zona centrală a castrului. Între zidul estic al praetorium-ului și suprafața a fost păstrat un martor lat de 0,50 m. În campania 2020, la nord de traseul secțiunii H, suprafața a fost extinsă cu încă 3 m spre zidul de incintă al castrului, iar în campania 2022 a fost degajată toată porțiunea cuprinsă între absida băilor identificate în campaniile precedente (vezi mai jos) și zidul de incintă. Suprafața rezultată în spațiul cuprins între traseul secțiunii H și limita nordică a praetoriului a măsurat în lățime 15,70 m[2]. În această parte a suprafeței a fost identificat traseul a mai multor încăperi care compuneau foarte probabil baia clădirii praetorium-ului. Susținem acest lucru deoarece dintre cele patru încăperi al cărui plan a putut fi stabilit, una se încheie în absidă – camera D, iar în cazul camerei A, cu dimensiuni interioare reduse: 3,60 × 2,16 m la interior și podeaua în opus signinum, putea servi drept bazin de apă rece. De asemenea, de la sud de camera B (tot cu podeaua în opus signinum) pornea traseul unui canal cu debușeu în rigola care marginea la vest via sagularis. Alte două dintre încăperi – C și D și posibil alte două dezvoltate la nord de acestea erau prevăzute cu hipocaust[3]. În campania 2022, au fost făcute o serie de observații privind raportul cronologic dintre încăperile descrise anterior și adosate praetoriului, agger și zidul de incintă. Agger-ul a fost secționat în porțiunea dintre încăperile adosate și zidul de incintă. O primă

constatare a fost aceea că pentru amenajarea absidei, agger-ul, constituit din pietriș și pământ galben, a fost parțial dezafectat (s-a păstrat o porțiune lată de 2,60 m din agger, iar zidul absidei se sprijinea pe el). Pe profilul magistral de nord al Sp. II s-a observat că la 8,60 m față de zidul estic al clădirii comandantului, marginea agger-ului era tăiată vertical de încăperile cu hipocaust. În acest punct, agger-ul a fost cruțat pe o lățime de 5,30 m. În schimb, via sagularis a fost în totalitate desființată. Având în vedere că agger-ul a fost tăiat de zidul absidei apare evident că primul este anterior celui de-al doilea. Zidul de incintă care se sprijină pe agger este anterior și absidei și implicit încăperilor care formau baia de la est de praetorium. Prin urmare, din nevoia de spațiu, o porțiune din agger a fost tăiată, iar un segment din via sagularis a fost blocat. O altă observație a fost aceea că agger-ul era constituit în partea vest (spre via sagularis) din pământ galben mai cleios, iar către zidul de incintă, pentru înălțarea sa a fost folosit un pietriș amestecat cu nisip galben. Agger-ul are o înălțime maximă de 1,60 m. Zidul de incintă este foarte bine conservat în acest sector, el atingând de la plintă 1,40-1,50 m. Plinta zidului se lățește cu 0,15 – 0,25 m, iar fundația de la plintă măsoară 0,90 m. Baza agger-ului se afla pe același nivel cu plinta zidului. De asemenea, s-a constatat că sub agger, apare un strat de culoare brun-cenușiu, cu consistență lutoasă, compact, pigmentat cu cărbune, având ca incluziuni mici fragmente ceramice. Acestea sunt concentrate către zidul de incintă. Stratul acesta, a cărei grosime maximă atinge 0,10 m, se află la nivelul plintei zidului, pe el fiind scurs mortar la momentul construirii zidului de incintă – Bauschutt. Sub acest strat se afla o lentilă de pământ galben, groasă de 0,05 m până la 0,07 m. Acesta este depus un strat de culoare brun-cenușiu deschis, steril arheologic (vegetalul antic), sub care se afla un strat de lut galben, gros de 0,50 – 0,60 m. Secvența stratigrafică se încheie cu un strat de pietriș, reprezentând o depunere aluvionară. Sub agger, paralel cu zidul de incintă, la 1,20 – 1,40 m vest față de plinta, aceștia au fost identificate patru gropi de stâlpi (gropile nr. 1 – nr. 4). Ele sunt dispuse pe un singur aliniament, iar distanța dintre ele variază între 2,20 și 2,60 m. Diametrele lor variază între 0,50 m și 1,10 m. Gropile erau umplut cu pământ și pietriș galben surse din agger. Tot sub agger, la vest de șirul de gropi de stâlpi a apărut amprenta unei bârne de lemn. Traseul ei a fost tăiat de zidul absidei și de secțiunea D. Bârna avea o lățime de 0,25 m și o adâncime de 0,25 m. Față de șirul de stâlpi ea se află la 1,50 m și la 3,60 m vest față de zidul plintei zidului de incintă. În campania 2023, Sp. II a fost extinsă spre est până la turnul de curtină (fig. 1). Prin acesta am urmărit: să observăm dacă șirul de gropi de stâlpi se continuă și în fața turnului de curtină; modul în care se făcea accesul în turnul de curtină; aspectele legate de stratigrafie. Turnul de curtină a identificat de către Emilian Popescu și Eugenia Popescu prin intermediul secțiunii H[4], cercetat integral în 1985 și consolidat în anul 1986[5]. La momentul respectiv se păstrase până la cota de 1,00 m (latura dinspre nord). Camera interioară măsoară 1,45 m (pe direcție V-E) × 1,52 m (pe direcție N-S). Zidul turnului care face corp comun pe cu zidul de incintă al castrului măsoară 1,05 m, cu laturile interioare de 0,86 m. Turnul iese în afara zidului de incintă cu 0,15- 0,20 m. Intrarea era situată pe latura de vest și măsoară 0,97 m (la 0,15 m față de latura nordică și la 0,35 m față de latura sudică. Podeaua parterului turnului era constituită din lespezi de piatră legate cu mortar (fig. 2). Toate aceste aspecte au fost observate și în anul 1985, la momentul cercetării turnului[6]. În campania 2023, turnul de curtină a fost redegajată. Astfel, s-a observat că pentru a facilita accesul la turn, în fața sa a fost amenajată o stradă. Acesta avea o lățime de 2,35 m și era constituită dintr-un dalaj de bolovani de râu așezat pe un strat de pământ galben amestecat cu pietricele. Acest strat stătea pe solul antic, brun-negricios (fig. 3a-b). În partea de nord a stradei a apărut un canal de scurgere, cu deschiderea la gură de 0,40-0,50 m, mai lat către rigola care mărginea via sagularis și săpat relativ în „U”. În adâncime măsura de 0,20 – 0,25 m. Umplutura canalului era constituită din pământ de culoare cenușiu-negricios, afânat, cu fragmente de țigle, cărămizi și bolovani. Canalul pleca din fața turnului, punct în care este tăiat de groapa nr. 7 (vezi descrierea complexului mai jos). Partea superioară a canalului a fost scoasă în momentul săpării secțiunii H. Capătul de vest al canalului a fost observat în campaniile 2016 și 2017, când a fost surprins în Suprafața II, caroul 11D. În acest punct, canalul era căptușit cu bolovani, fiind probabil acoperit cu țigle și turburi de perete de la instalația de hipocaust. Aspectele descrise au fost mai bine observate în momentul secționării canalului, în campania 2017. Soluția aceasta a fost aleasă deoarece canalul intersecta via sagularis. În rest, canalul nu pare a avea pereții în totalitate căptușiți, chiar dacă din loc în loc, pe marginea sa erau așezați bolovani (fig. 4a, b, c, d). Rostul acestui canal era probabil acela de a colecta apele pluviale care se scurgeau de pe acoperișul turnului și de pe strada din fața sa. Strada și canalul descrise anterior erau tăiate de groapa nr. 7. Aceasta avea formă relativ ovală în plan, cu diametrul lung de 1,30 m și diametrul lat de 0,80 m. Pereții ei sunt tronconici, și

fundul ușor alveolat în partea de nord. Umplutura gropii era constituit din pământ de culoare brun-cenușiu, fără pigmenți, având ca incluziuni pietricele. Complexul s-a conturat la adâncimea de 1,82 m, fiind suprapusă de traseul secțiunii H. Lipsa materialului arheologic nu permite stabilirea datării sale, dar din punct de vedere stratigrafic, el este ulterior canalului și stradelei. La nord de traseul canalului a fost observată limita agger-ului și amenajarea sa în zona tunului de curtină. Amprenta agger-ului a fost observată foarte bine în vegetalul antic. Agger-ul era constituit aici din lut galben cleios, iar vegetalul antic de avea culoare brun-cenușiu. Astfel, s-a constatat că spre turn, la bază agger-ul se restrânge în lățime, de la 5,60 m la 4,00 m, iar limita sa se află în prelungirea laturii nordice a turnului de curtină (fig. 5). Sub acest strat, din care este constituit agger-ul, apare un nivel de pământ de culoare brun-negricios. Pe această depunere sunt prezente fragmente ceramice, chiar zone cu multă cenușă și cărbune (așa cu s-a observat între zidul de incintă și groapa nr. 4). Peste acest strat în zona de la nord și sud de turnul de curtină era prezent foarte mult mortar, scurs din timpul construcției zidului de incintă și a turnului. La sud de turnul de curtină, agger-ul are mult bolovăniși în compoziție de aceea, limita dintre el și via sagularis nu sunt foarte clare. În profil, se observă o rigolă, în care s-a scurs mult pietriș, posibil rigola care mărginea via sagularis în partea ei dinspre agger. Via sagularis măsoară aici 3,90 m. Agger-ul este și el mai îngust în această zonă, măsurând 4,20 m. Via sagularis era constituită astfel: nivelul de deasupra al drumului era reprezentat de un dalaj din bolovani de râu care stătea pe un strat constituit din nisip lutos amestecat cu pietriș. Sub acest pat de egalizare se afla pe o peliculă de lut galben nisipos, acesta din urmă așezat pe stratul vegetal antic (fig. 5). La nord de turnul de curtină și la 2,00 m vest față de zidul de incintă, a fost identificată o groapă de stâlp - groapa nr. 5. Umplutura ei este constituită din pământ galben, de culoare și compoziție cu acela din structura agger-ului. Groapa avea formă circulară, cu diametrul de 0,50 m. Nu a fost secționată. Raportat la celelalte gropi de stâlpi identificate în campania 2022, groapa nr. 5 se află pe același aliniament cu ele, la 1,70 m sud față de groapa nr. 4. În stadiul actual al cercetării nu putem preciza clar rostul acestor gropi de stâlpi. Singura observație pe care o putem face este aceea că umplutura lor este constituită din pământ scurs din agger și pornesc din nivelul de pământ brun-negricios. În Sp. II, pe porțiunea de zid degajată (12,50 m) la patru asize de bolovani deasupra plintei, în zid erau practicate niște de formă circulară, cu diametrul de 7 cm. Rostul lor nu este deocamdată clar. Concluzii: După cum am arătat și mai sus încăperile cu hipocaust, cel mai probabil niște băi, reprezintă o extindere a clădirii comandamentului într-o epocă mai târzie, cel mai probabil după anul 235. Zidul de incintă și agger-ul sunt anterioare încăperilor cu hipocaust. Cât privește amenajarea canalului și a stradelei din fața turnului nu putem preciza dacă acestea au existat sau nu anterior realizării încăperilor destinate spațiului băilor. Via sagularis, dar și stradela, deși secundară, a fost atent construite, din mai multe straturi, cu dalaj din bolovani de râu și pat de egalizare. Groapa nr. 5 face parte din șirul de gropi de stâlpi identificați în campania precedentă. Desigur, și ele sunt anterioare încăperilor cu hipocaust și agger-ului, pământul din el fiind scurs în gropile nr. 1 și 5. Rostul acestei structuri nu poate fi deocamdată precizat cu exactitate. În campania 2024, vom urmări să extindem cercetarea la nord de clădirea praetorium-ului, în retentura sinistru, cu scopul de a identifica limita încăperilor destinate băilor. Totodată, avem în vedere să urmărim relația dintre clădirea praetorium-ului, cu extinderea sa și barăcile din retentura sinistru, precum și rostul aceluși șir de stâlpi identificat între clădirea băii și zidul de incintă. Pe lângă cercetările arheologice în campania 2023 (iunie – noiembrie), au fost efectuate prospecțiuni geomagnetice. Ele au acoperit retentura sinistru, terenurile de la sud și nord de castru pe care se dezvoltă șanțurile castrului. Acestea au fost realizate de Alexandru Popa (MNCR). Rezumat: În campania 2023, suprafața Sp II a fost extinsă până la turnul de curtină. Acesta a fost redegajat și au fost observate limitele agger-ului în zona turnului, fiind dezvelită și o porțiune din via sagularis. Spre turnul de curtină, agger-ul se restrânge la bază (de la 5,60 m la 4,00 m), limita sa aflându-se în prelungirea laturilor de nord și de sud ale turnului. În fața turnului era amenajată o stradă lată de 2,35 m. Acesta era mărginită la nord de un canal. Via sagularis măsoară în fața tunului 3,90 m. Structura ambelor drumuri consta dintr-un pat de egalizare din pietriș peste care s-a amenajat un dalaj de bolovani de râu. Pe lângă structurile enumerate anterior, sub agger, a apărut o groapă de stâlp (nr. 5). Ea face parte din șirul de gropi de stâlpi identificați între încăperile cu hipocaust de la est de clădirea comandamentului și zidul de incintă și al cărui rost nu poate fi deocamdată precizat.

Note

- Constantin C. Petolescu, Florian Matei-Popescu, Ion Dumitrescu, Noi cercetări arheologice din castrul de la Câmpulung (Pescăreasa, punct Jidova), în MCA (s.n.), 2010–2015, p. 130.
- În anul 2015, a fost trasată suprafața Sp. II. Ea a fost intercalată între: zidul estic al pretoriului – la Vest; traseul secțiunii K (trasată de Emilian Popescu la nord de porta principalis sinistra) – la Sud; limita nordică a clădirii pretoriului – la Nord și via sagularis - la Est. Suprafața a intersectat secțiunile I, H și D, trasate de Emilian Popescu și Eugenia Popescu, relativ, paralel cu via principalis și dispuse în teren astfel: SI, la jumătatea distanței dintre turnul nordic de la porta principalis sinistra și turnul de curtină; SH perpendicular pe turnul de curtină și SD la aproximativ 4 m nord față de SH (fig. 1).
- Constantin C. Petolescu, Florian Matei-Popescu, Ion Dumitrescu, A.-I. Pițigoi, Câmpulung, cartier Pescăreasa, jud. Argeș, Punct: Castrul roman Câmpulung – „Jidova”, în Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2022, București, 2023, p. 84-91.
- Emilian Popescu, Eugenia Popescu, Raport preliminar asupra săpăturilor efectuate în anii 1962–1967 în castrul roman de lângă Câmpulung-Muscel (Jidova), în MCA, IX, 1970, p. 253-255.
- Constantin C. Petolescu, Teodor Cioflan, Castrul roman de piatră de la Câmpulung (Pescăreasa, jud. Argeș), cercetările din anii 1978-1989, în Argesis, VII, 1995, p. 21.
- Ibidem.

Informații suplimentare online

[Raportul 7072 din cronica.cimec.ro](https://cimec.ro/cronica/7072)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
